

Варіанти локативів та їх функції в тексті

Розглядаються формальні та семантичні варіанти прийменникових локативів, директивів, їх функції у створенні семантико-синтаксичної єдності літературного тексту.

Велика увага приділяється художньо-змістовій єдності тексту та засобам її відображення. Формальні та семантичні варіанти прийменникових локативів та директивів можуть бути прикладами таких засобів. Формальні варіанти прийменникового словосполучення (ПСС) із значенням простору розрізняються кількістю членів і позицією в реченні. Лексико-семантичні варіанти (ЛСВ) просторового ПСС розрізняються синонімами та тематичними словами у складі ПСС та варіюючим контекстом - дієсловами, реченнями, текстом. До формальних варіантів просторових ПСС належать: 1. Структурні квантативні, наприклад, словосполучення з артиклем, прикметником, займенником, загальним або власним іменником як означенням іменника в ПСС : in school, in the school, in my school, in the dancing school (OED, IX)*. Такі ПСС можуть бути субститутами, повторами в тексті, служити уточненням, деталізацією теми чи реми речення чи тексту. 2. Структурні позиційні варіанти ПСС можна класифікувати згідно з їх місцем у реченні як логічний підмет, обставину місця і згідно з означеним словом як комплемент іменника - підмета, додатка чи дієслова - присудка. Структурні позиційні варіанти ПСС можуть зв'язувати тема-рематичним зв'язком складносурядні, складнопідрядні та самостійні речення. Цей факт підтверджує думку В.І.Кодухова про те, що зміст тексту має тема-рематичну структуру : The mountains were sharp and steep on the other side of the lake and down at the end of the lake was the plain of the Rhow Valley (Hemingway, 254).

3. До структурних парадигматичних варіантів можна віднести словосполучення з прийменником та без нього, наприклад: at home / home (OED, V). Останнє словосполучення має значення прислівника і підкреслює стан людини.

Контативні варіанти просторового ПСС займають місце між формальними та семантичними, а саме а) ПСС з різними прийменниками, які вказують на екстралінгвістичні фактори, відображають багатоплановий, багатознаковий простір в описі: the road climbed steadily through the forest and up and around the mountain (Hemingway, 253); б) ПСС зі статичними та динамічними прийменниками, що передають перебування, рух у просторі в розповіді: Dick was in the park, walking round and round a tree (Huxley, 142); в) територіальні ПСС з різними прийменниками виділяють інші ознаки простору, додаючи колориту тексту: a few hours in the train (Chesterton, 339); the whole way back in the train (Salinger, 29); г) синкретичні варіанти ПСС демонструють поліфункційність простору для людини: There one or two good ones in the Angel Pavement itself; a peach at Dunbury & Co (Pristley, 127).

До семантичних варіантів, за Є.М.Мороховською, належать семантико-синтаксичні прийменникові конструкції з варіюючим ядром - дієсловом і варіантами прийменників: V head + prep + N. Валентність дієслова виявляє певні ознаки іменника в локативі, на що вказує прийменник. Пор.: stay, like, wait in the house, де прийменник вказує на фізичні ознаки тривимірного простору, або: happen, appear, meet smb at the house, де прийменник підкреслює ознаку house як місця події. Дисгрибтивні ЛСВ ПСС можуть розрізняти коротке чи довге перебування у просторі, чи короткий чи тривалий рух: stop, stay at a hotel / dwell in a hotel; arrive at a station / walk along the station. Є.М.Мороховська відносить до семантичних мовні варіанти N + prep + N, де варіюють частини мови різних синонімічних груп. До ЛСВ просторових ПСС можна віднести також словосполучення із синонімами однієї синонімічної групи, що відрізняються відтінками значень, а також із тематичними

іменниками: вони зв'язують текст художніми повторами: The sun dripped over the house like golden paint over an art jar (Fitzgerald, 72). Беручи до уваги змістову єдність синонімії та полісемії, можна віднести до ЛСВ ПСС їх дистрибутивні варіанти значень від загального до спеціального та переносні відтінки, які виділяють ідею, рему тексту, зв'язують текст: in that trade (Chesterton, 71) ← in robbery. Квантитативне ПСС являє собою найменшу мовну одиницю утворення засобів художньої виразності - тропів; метафори, метонімії, епітети, порівняння, алюзії, алегорії, іронії тощо, які можуть розкриватися в контексті ПСС, але беруть участь у створенні ідейно-змістової єдності тексту: належать до реми, фабули тексту: метафора the lazy streets (Fitzgerald, 73). метонімія – coolness of the lake. Ідіоматичні ЛСВ ПСС вимагають більшого контексту - дієслова, речення, часом навіть цілого літературного твору для з'ясування їх змісту: the latter's words brought him down to earth (Christie, 218).

Таким чином, формальні та семантичні варіанти просторового ПСС є засобами створення художньо-змістової єдності тексту. Формальні варіанти ПСС використовуються для тема-рематичного зв'язку тексту, виділення теми або реми, їх згортання, розгортання. Лексико-семантичні варіанти просторового ПСС служать розвитку ідеї, фабули, реми літературного тексту, створенню образів та уявлених картин.

¹Мороховська Є.М. Основи граматики англійської мови. Теорія і практика. - К., 1993. - С.253; ²Типы и разновидности вариантов локатива // ИНИОН. - 1992. - №35. - С.92; ³Кодухова В.И. Введение в языкознание. - М., 1987. - С.246; ⁴Мухин А.М. Синтаксический анализ и проблемы уровней языка. - Л., 1980. - С.14; ⁵Апресян Ю.Д. Лексическая семантика. Синонимические средства языка, - М., 1974. - С.75.

---

*Тут і далі приклади зі словника: The Oxford English Dictionary on Historical Principles. London, 1970.-Vol. I-XII.